

УДК 658:657.471.1

DOI: 10.31359/2312-3427-2020-4-1-179

**О.М. Дзюбенко, канд. екон. наук, здобувач кафедри економічної безпеки, публічного управління та адміністрування,
Державний університет «Житомирська політехніка»**

**І.М. Мельник, здобувач кафедри обліку і аудиту,
Державний університет «Житомирська політехніка»**

**Я.В. Хрустальова, здобувач кафедри економічної безпеки, публічного управління та адміністрування,
Державний університет «Житомирська політехніка»**

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО КОМПЛЕКСУ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті здійснено повну оцінку собівартості лісогосподарської продукції за наступними етапами, які передбачають сукупність аналітичних процедур: аналіз показників динаміки та структури лісогосподарської продукції, коефіцієнтний аналіз собівартості лісогосподарської продукції, економічний аналіз собівартості одиниці продукції лісозаготівлі, формування факторних моделей повної та виробничої собівартості лісозаготівлі. Представлено модель комплексної методики економічного аналізу собівартості лісогосподарської продукції підприємства. Дослідження було здійснено на прикладі лісогосподарських підприємств Житомирської області: ДП «Смільчинське лісове господарство», ДП «Словечанський лісове господарство», ДП «Радомишльське лісомисливське господарство», ДП «Новоград-Волинське дослідне лісомисливське господарство». Проаналізовано показники динаміки та структури собівартості лісогосподарської продукції. Розраховано показники динаміки та структури заготівлі лісогосподарської продукції аналізованих підприємств.

Ключові слова: витрати, підприємство, лісогосподарської продукції, методика, економічний аналіз, показник, управління.

Постановка проблеми. Собівартість лісогосподарської продукції є пріоритетним об'єктом економічного аналізу в системі формування

інформаційного простору управління лісогосподарськими підприємствами. Це обумовлено тим, що саме собівартість показує економічну ефективність здійснення лісогосподарської продукції з позиції використання природних ресурсів. Питання економічного аналізу собівартості лісогосподарської продукції вкрай гостро стоїть в умовах реформування державного управління лісогосподарською галуззю. Так, сьогодні вкрай гостро стоїть питання подальшого управління та функціонування лісогосподарських підприємств в теперішньому вигляді.

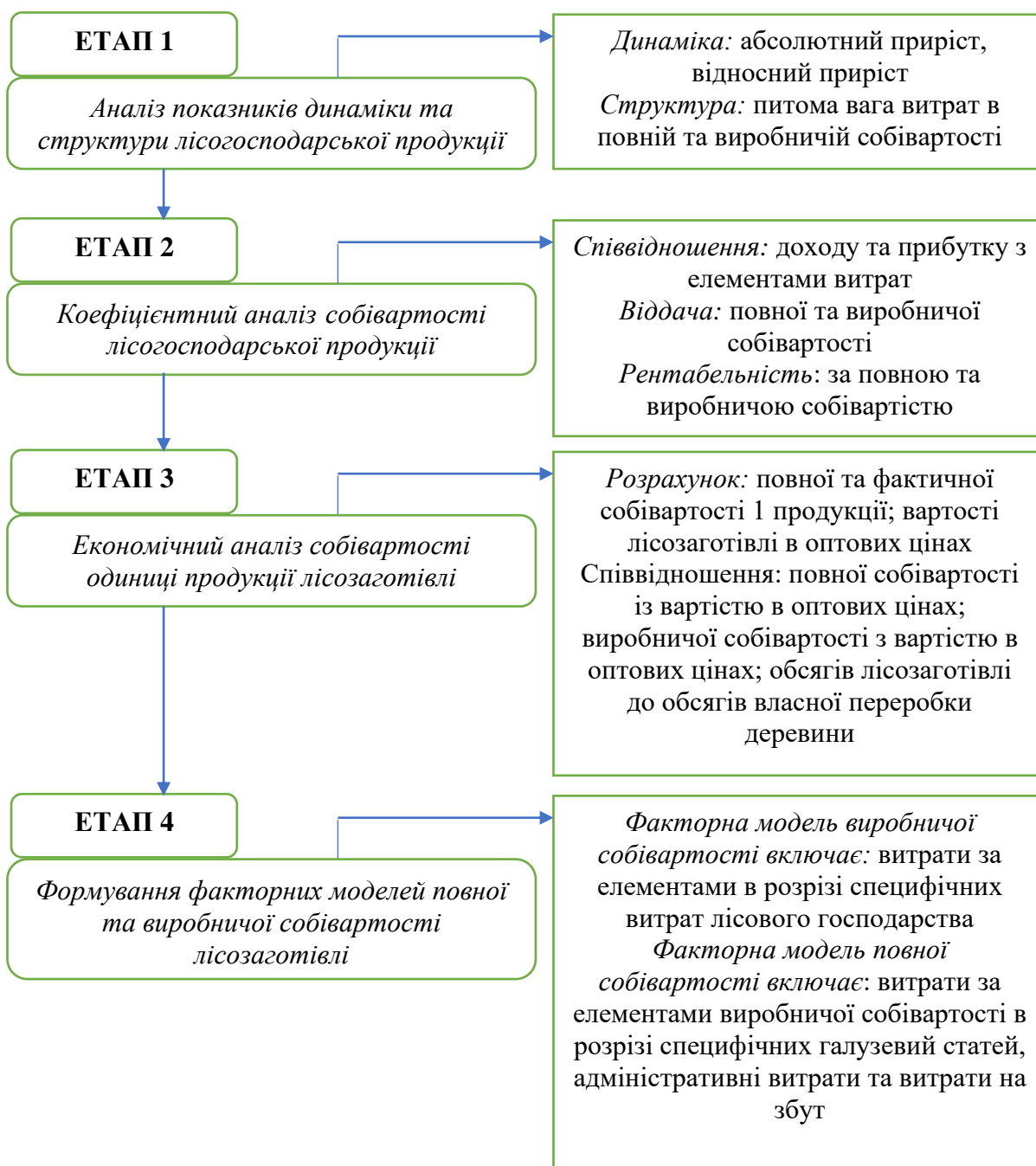
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток організації та методики економічного аналізу витрат та собівартості продукції, товарів, робіт та послуг був здійснений в працях наступних вітчизняних та зарубіжних вчених: Г.І. Андрєєвої, М.А. Болюха, Ю.В. Вдовенко, Д.О. Грицишена, З.В. Гуцайлюка, В.М. Жука, А.Г. Загороднього, З.–М.В. Задорожного, І.В. Замули, А.М. Єріної, Г.І. Кіндрацької, М.Б. Кулинич, П.О. Куцика, І.Д. Лазаришиної, З.Б. Литвин, С.Ф. Легенчука, О.А. Лаговської, К.Д. Льюїса, Ю.Ю. Мороз, О.В. Олійник, Н.І. Пилипів, Н.В. Піскунової, В.К. Савчука, М.І. Скрипник, І.В. Спільник, О.А. Устенка, Ю.С. Цал-Цалка, А.Д. Шеремета, С.І. Шкарабана, В.В. Яворова та ін.

Формулювання цілей статті. Метою даної публікації є оцінка ефективності управління витратами підприємств лісогосподарського комплексу, зокрема на прикладі діючих лісогосподарських підприємств Житомирської області.

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на галузеві особливості лісового господарства, специфіку діяльності досліджуваних лісогосподарських підприємств та сучасні методики економічного аналізу, що переставленні в працях вітчизняних та зарубіжних вчених [1-10], пропонуємо здійснювати оцінку собівартості лісогосподарської продукції за наступними етапами, які передбачають сукупність аналітичних процедур:

1. Аналіз показників динаміки та структури лісогосподарської продукції;
2. Коефіцієнтний аналіз собівартості лісогосподарської продукції;
3. Економічний аналіз собівартості одиниці продукції лісозаготівлі;
4. Формування факторних моделей повної та виробничої собівартості лісозаготівлі.

Зазначені етапи складають комплексний підхід до методики економічного аналізу собівартості лісогосподарської продукції. Схематично зазначені складові представлені в моделі, що зображена на рис. 1.

Рис. 1. Модель комплексної методики економічного аналізу собівартості лісогосподарської продукції

Здійснимо повну оцінку витрат собівартості лісогосподарської продукції в контексті їх зміни та структури. Зауважимо, що калькуляція собівартості лісогосподарської продукції має враховувати наступні елементи, що визначають галузеву специфіку: 1) матеріальні витрати, що включають рентну плату, матеріали та палива і енергія на технологічні цілі; 2) витрати на оплату праці враховуючи основну та додаткову заробітну плату працівників основного виробництва; 3) витрати на

соціальні заходи; 4) амортизація та витрати на утримання і експлуатацію обладнання; 5) інші витрати, що включають: загальновиробничі (цехові) витрати, витрати на лісогосподарські роботи і послуги, виконані за власні кошти, витрати на перевезення деревини, включаючи навантаження та розвантаження.

Відповідно до зазначених складових кожне лісогосподарське підприємство організовує аналітичний облік, що на практиці реалізується у формі робочого плану рахунків як додатку до облікової політики. Основними аналітичними процедурами будуть наступні: абсолютне відхилення, відносне відхилення, питома вага витрат в складі виробничої собівартості лісогосподарської продукції; питома вага витрат в складі повної собівартості лісогосподарської продукції. Зазначені показники є основою для формування факторних моделей собівартості лісогосподарської продукції.

Розробка метрологічних положень економічного аналізу собівартості лісогосподарської продукції відбувалася з одночасним процесом апробації. Це дало можливість в постійному коригуванні сукупності аналітичних процедур для розробки комплексного підходу до економічного аналізу лісогосподарської продукції. Дослідження було здійснено на прикладі лісогосподарських підприємств Житомирської області: ДП «Смільчинське лісове господарство», ДП «Словечанський лісове господарство», ДП «Радомишльське лісомисливське господарство», ДП «Новоград-Волинське дослідне лісомисливське господарство». В якості інформаційного забезпечення апробації запропонованого комплексу аналітичних процедур було використано: дані аналітичних рахунків (23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати»); зведенні калькуляції собівартості лісогосподарської продукції; фінансова звітність; звіти про виконання фінансового плану та звіти про лісогосподарську діяльність.

Розглянемо особливості використання запропонованої системи аналітичних показників на прикладі лісогосподарських підприємств.

1. Аналіз показників динаміки та структури собівартості лісогосподарської продукції.

Показники динаміки та структури дозволяють встановити: по-перше, частку кожного виду витрат в складі виробничої та повної собівартості заготівлі лісогосподарської продукції в тому числі головного лісокористування; по-друге, дозволяє прослідкувати зміни в тому чи іншому показнику за різні звітні періоди.

В табл. 1, 2, 3, 4 представлено робочі документи аналітика щодо оцінки собівартості заготівлі лісогосподарської продукції на досліджуваних підприємствах Житомирської області.

Дослідження показників динаміки заготівлі лісогосподарської продукції ДП «Ємільчинське лісове господарство» за 2018-2019 рр. відображає зміни по основних показниках. Так в статті „Матеріальні витрати», всього в 2019 році порівняно з 2018 роком збільшилась на 1347,2 або на 5,05%. Рентна плата збільшилась на 3146,1 в 2019 році. Такі зміни можуть бути пов'язані зі змінами в Податковому кодексі, що стосуються збільшення ставок рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів в 2019 р. Стаття матеріали в 2019 р. зазнала зменшення в порівнянні з 2018 р. на 1798,9 або на 10,73 %.

Дослідження статті “ Витрати на оплату праці ” виявили, що в 2019 році в порівнянні з попереднім роком сума витрат знизилась на 912,1, що відповідає 11,24%. Витрати на основну заробітну плату знизились на 480,5грн., на додаткову - 431,6грн. Таким чином, зменшення витрат на оплату праці свідчить про те, що на підприємстві ДП «Ємільчинське лісове господарство» відбулось скорочення штату працівників задля економії матеріальних ресурсів.

Аналізуючи статтю “Витрати на соціальні заходи” спостерігаємо скорочення в 2019 році в порівнянні з 2018 роком на 200,8 (11,24%). У % значенні найбільшого скорочення зазнали: витрати на амортизацію та витрати на утримання і експлуатацію обладнання, зменшення відбулось на 47,04% та витрати на перевезення деревини, включаючи навантаження та розвантаження, зменшення відбулось на 44,11%. Однією з вагомих причин зниження “ Витрати на соціальні заходи ” може бути не бажання підприємства відображати реальний стан справ його діяльності, тобто приховування збитковості. Досліджуючи стан статті “виробнича собівартість” - спостерігаємо аналогічну тенденцію. В 2019 р. в порівнянні з 2018 р. відбулось зменшення виробничої собівартості на 13416,8, що відповідає 16,26%. Таке скорочення можливе за рахунок скорочення основних витрат таких як: витрати на оплату праці, матеріальні витрати, адміністративні витрати та інші. Аналізуючи адміністративні витрати в 2019 році спостерігаємо зменшення на 73,73% що відповідає 1689,9. Слід за адміністративними витратами зменшились витрати на збут. Таким чином витрати на збут в 2019 році зменшились на 607,3, що відповідає 9,61%. Витрати на збут скоротились в результаті скорочення витрат на оплату праці та витрат на соціальні заходи. В результаті, проаналізувавши динаміку лісогосподарської продукції було відмічено, що майже всі статті витрат зазнали значного скорочення. Таке скорочення зумовлено необхідністю знизити собівартість готової продукції.

Таким чином, повна собівартість в 2019 році зменшилась на 15714, що відповідає 17,24%. Такі заходи можуть допомогти підприємству лідирувати серед аналогічних підприємств - конкурентів. Дослідження структури заготівлі лісогосподарської продукції ДП «Ємільчинське лісове господарство» було визначено, що питома вага матеріальних витрат в 2019 р. порівняно з 2018 р. збільшилась на 5,92. Питома вага витрат на оплату праці в 2019 р. збільшилась на 0,43 отже, питома вага витрат не є стрімкою на що слід звернути увагу керівництву підприємства. Питома вага витрат на соціальні заходи змінилась в 2019 на 0,09, що свідчить про наявність значних змін в складі витрат пов'язаних з оплатою праці. Питома вага амортизації та витрати на утримання і експлуатацію обладнання в 2019 році знизилась на 3,29. Таким чином стає зрозумілим, що підприємство починає заощаджувати кошти на заходи щодо заощадливого використання обладнання.

Дослідження показників динаміки заготівлі лісогосподарської продукції ДП «Словечанське лісове господарство» за 2018-2019рр. відображає зміни по основних показниках. Так в статті „Матеріальні витрати,, всього в 2019 році порівняно з 2018 роком збільшилась на 10706,7 або на 24,23%. Рентна плата збільшилась на 8774,9, що відображає 36,16 в 2019 році. Такі зміни можуть бути пов'язані зі змінами в Податковому кодексі, що стосуються збільшення ставок рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів в 2019 році. Стаття матеріали в 2019 році в порівнянні з 2018 роком збільшилась на 2067,1 або на 11,06%.

Дослідження статті “ Витрати на оплату праці ” виявили, що в 2019 році в порівнянні з попереднім роком сума витрат знизилась на 3118,4 що відповідає 68,10%. Витрати на основну заробітну плату знизилась на 1824,3грн. (58,70%), на додаткову - 1294,1грн (87,97). Таким чином, зменшення витрат на оплату праці свідчить про те, що на підприємстві ДП «Словечанське лісове господарство» відбулось скорочення штату працівників задля економії матеріальних ресурсів.

Аналізуючи статтю “Витрати на соціальні заходи” спостерігаємо скорочення в 2019 р. в порівнянні з 2018 роком на 663,8 (70,71 %). У % значенні найбільшого скорочення зазнали: загальновиробничі витрати 12197 (57,09) % та витрати на перевезення деревини, включаючи навантаження та розвантаження, зменшення відбулось на 6876,7 (32,10 %).

1. Показники динаміки заготівлі лісогосподарської продукції ДП «Ємільчинське лісове господарство»

№	Стаття витрат	2018 р.		2019 р.		Абсолютний приріст		Відносний приріст	
		Всього	в т. ч. ¹	Всього	в т. ч. ²	Всього	в т. ч. ³	Всього	в т. ч. ⁴
I	Матеріальні витрати	25318,3	11605,1	26665,5	17732,5	1347,2	6127,4	5,05	34,55
I.1	Рентна плат	6758,4	4984,6	9904,5	8794,8	3146,1	3810,2	31,76	43,32
I.2	Матеріали	18559,9	6620,5	16761	8937,7	-1798,9	2317,2	-10,73	25,93
I.3	Паливо і енергія на технологічні цілі					X	X	X	X
II	Витрати на оплату праці	9030	3821,4	8117,9	4920,4	-912,1	1099	-11,24	22,34
II.1	Основна заробітна плата	5210,6	2247,9	4730,1	2983,1	-480,5	735,2	-10,16	24,65
II.2	Додаткова заробітна плата	3819,4	1573,5	3387,8	1937,3	-431,6	363,8	-12,74	18,78
III	Витрати на соціальні заходи	1986,6	840,7	1785,8	1082,5	-200,8	241,8	-11,24	22,34
IV	Амортизація та витрати на утримання і експлуатацію обладнання.	15078,4	14682,3	10254,4	4195,2	-4824	-10487,1	-47,04	-249,98
V	Інші витрати	44542,6	19564,8	35715,5	19119,2	-8827,1	-445,6	-24,72	-2,33
V.1	Загальновиробничі (цехові) витрати	15557,4	11542,1	13947,8	9806	-1609,6	-1736,1	-11,54	-17,70
V.2	Витрати на лісогосподарські роботи і послуги, виконані за власні кошти	6258,4		5997,6		-260,8	0	-4,35	
V.3	Витрати на перевезення деревини, включаючи навантаження та розвантаження	22726,8	8022,7	15770,1	9313,2	-6956,7	1290,5	-44,11	13,86
ВИРОБНИЧА СОБІВАРТІСТЬ		95955,9	50514,3	82539,1	47049,8	-13416,8	-3464,5	-16,26	-7,36
АДМІНІСТРАТИВНІ ВИТРАТИ		3982,0	2687,4	2292,1	1217,2	-1689,9	-1470,2	-73,73	-120,79
ВИТРАТИ НА ЗБУТ		6928,7	1623,8	6321,4	2142,3	-607,3	518,5	-9,61	24,20
ПОВНА СОБІВАРТІСТЬ		106866,6	54825,5	91152,6	50409,3	-15714	-4416,2	-17,24	-8,76

¹ від рубок головного користування

² від рубок головного користування

³ від рубок головного користування

⁴ від рубок головного користування

2. Показники динаміки заготівлі лісогосподарської продукції ДП «Словечанське лісове господарство»

№	Стаття витрат	2018 р.		2019 р.		Абсолютний приріст		Відносний приріст	
		Всього	в т. ч. ⁵	Всього	в т. ч. ⁶	Всього	в т. ч. ⁷	Всього	в т. ч. ⁸
I	Матеріальні витрати	33476,3	22208,1	44183	34741,6	10706,7	12533,5	24,23	36,08
I.1	Рентна плат	15491,6	12508,4	24266,5	22150,6	8774,9	9642,2	36,16	43,53
I.2	Матеріали	16623,6	9135,2	18690,7	12125,4	2067,1	2990,2	11,06	24,66
I.3	Паливо і енергія на технологічні цілі	1361,1	564,5	1225,8	465,6	-135,3	-98,9	-11,04	-21,24
II	Витрати на оплату праці	7697,5	3790,6	4579,1	2498,6	-3118,4	-1292	-68,10	-51,71
II.1	Основна заробітна плата	4932,4	2375,9	3108,1	1708,1	-1824,3	-667,8	-58,70	-39,10
II.2	Додаткова заробітна плата	2765,1	1414,7	1471	790,5	-1294,1	-624,2	-87,97	-78,96
III	Витрати на соціальні заходи	1602,5	807,3	938,7	512,2	-663,8	-295,1	-70,71	-57,61
IV	Амортизація та витрати на утримання і експлуатацію обладнання.	5219,4	2011,9	3767,6	1272,9	-1451,8	-739	-38,53	-58,06
V	Інші витрати	77501,2	35278,4	54933,3	28164,6	-22568	-7113,8	-41,08	-25,26
V.1	Загальновиробничі (цехові) витрати	33560,8	22211,6	21363,9	15095,6	-12197	-7116	-57,09	-47,14
V.2	Витрати на лісогосподарські роботи і послуги, виконані за власні кошти	15644,1		12149,8		-3494,3	0	-28,76	#DIV/0!
V.3	Витрати на перевезення деревини, включаючи навантаження та розвантаження	28296,3	13066,8	21419,6	13069	-6876,7	2,2	-32,10	0,02
ВИРОБНИЧА СОБІВАРТІСТЬ		125496,9	64096,3	108401,7	67189,9	-17095	3093,6	-15,77	4,60
АДМІНІСТРАТИВНІ ВИТРАТИ		6716,6	4220,1	6687,8	4666,9	-28,8	446,8	-0,43	9,57
ВИТРАТИ НА ЗБУТ		17217,2	10845,3	16614,0	11593,6	-603,2	748,3	-3,63	6,45
ПОВНА СОБІВАРТІСТЬ		149430,7	79161,7	131703,5	83450,4	-17727	4288,7	-13,46	5,14

⁵ від рубок головного користування⁶ від рубок головного користування⁷ від рубок головного користування⁸ від рубок головного користування

3. Показники динаміки заготівлі лісогосподарської продукції ДП «Радомишльське лісо-мисливське господарство»

№	Стаття витрат	2018 р.		2019 р.		Абсолютний приріст		Відносний приріст	
		Всього	в т. ч. ⁹	Всього	в т. ч. ¹⁰	Всього	в т. ч. ¹¹	Всього	в т. ч. ¹²
I	Матеріальні витрати	21664,9	5998,3	26376,5	12607,5	4711,6	6609,2	17,86	52,42
I.1	Рентна плат	7247	3436	12301	8833	5054	5397	41,09	61,10
I.2	Матеріали	14417,9	2562,3	14075,5	3774,5	-342,4	1212,2	-2,43	32,12
I.3	Паливо і енергія на технологічні цілі								
II	Витрати на оплату праці	1021	168,4	924,8	266,3	-96,2	97,9	-10,40	36,76
II.1	Основна заробітна плата	687,7	113,5	647,3	186,4	-40,4	72,9	-6,24	39,11
II.2	Додаткова заробітна плата	333,3	54,9	277,5	79,9	-55,8	25	-20,11	31,29
III	Витрати на соціальні заходи	224,5	37	203,3	58,5	-21,2	21,5	-10,43	36,75
IV	Амортизація та витрати на утримання і експлуатацію обладнання.	9031,6	5217,1	6960	3966,6	-2071,6	-1250,5	-29,76	-31,53
V	Інші витрати	39657,5	5978,5	33161,9	6345,2	-6495,6	366,7	-19,59	5,78
V.1	Загальновиробничі (цехові) витрати	18060,9	4596,5	15216,1	3591,2	-2844,8	-1005,3	-18,70	-27,99
V.2	Витрати на лісогосподарські роботи і послуги, виконані за власні кошти	10404,2		9536,2		-868	0	-9,10	
V.3	Витрати на перевезення деревини, включаючи навантаження та розвантаження	11192,4	1382	8409,6	2754	-2782,8	1372	-33,09	49,82
ВИРОБНИЧА СОБІВАРТІСТЬ		71599,5	17399,3	67626,5	23244,1	-3973	5844,8	-5,87	25,15
АДМІНІСТРАТИВНІ ВИТРАТИ		617	243	626	229	9	-14	1,44	-6,11
ВИТРАТИ НА ЗБУТ		7648	782	1824	887	-5824	105	-319,30	11,84
ПОВНА СОБІВАРТІСТЬ		79864,5	18424,3	70076,5	24360,1	-9788	5935,8	-13,97	24,37

⁹ від рубок головного користування¹⁰ від рубок головного користування¹¹ від рубок головного користування¹² від рубок головного користування

4. Показники динаміки заготівлі лісогосподарської продукції ДП «Новоград-волинське дослідне лісо-мисливське господарство»

№	Стаття витрат	2018 р.		2019 р.		Абсолютний приріст		Відносний приріст	
		Всього	в т. ч. *	Всього	в т. ч. †	Всього	в т. ч. ‡	Всього	в т. ч. §
I	Матеріальні витрати	25082,1	10679,3	31348,7	10609,9	6266,6	-69,4	19,99	-0,65
I.1	Рентна плат	9972,7	5880	11138	6008,6	1165,3	128,6	10,46	2,14
I.2	Матеріали	11055	3239,2	15424,6	3743,4	4369,6	504,2	28,33	13,47
I.3	Паливо і енергія на технологічні цілі	4054,4	1560,1	4786,1	857,9	731,7	-702,2	15,29	-81,85
II	Витрати на оплату праці	3749	774	3470	470	-279	-304	-8,04	-64,68
II.1	Основна заробітна плата	2739	508	3029	409	290	-99	9,57	-24,21
II.2	Додаткова заробітна плата	1010	266	441	61	-569	-205	-129,02	-336,07
III	Витрати на соціальні заходи	747,4	170,2	763	103	15,6	-67,2	2,04	-65,24
IV	Амортизація та витрати на утримання і експлуатацію обладнання.	11586,8	2940	4348,3	1436	-7238,5	-1504	-166,47	-104,74
V	Інші витрати	54701,4	17874,5	47853,9	11711,1	-6847,5	-6163,4	-14,31	-52,63
V.1	Загальновиробничі (цехові) витрати	19110,6	10850,5	15278,9	6331,1	-3831,7	-4519,4	-25,08	-71,38
V.2	Витрати на лісогосподарські роботи і послуги, виконані за власні кошти	12588,3		10732,3		-1856	0	-17,29	#DIV/0!
V.3	Витрати на перевезення деревини, включаючи навантаження та розвантаження	23002,5	7024	21842,7	5380	-1159,8	-1644	-5,31	-30,56
ВИРОБНИЧА СОБІВАРТІСТЬ		95866,7	32438	87783,9	24330	-8082,8	-8108	-9,21	-33,33
АДМІНІСТРАТИВНІ ВИТРАТИ		6600	3120	6700	3200	100	80	1,49	2,50
ВИТРАТИ НА ЗБУТ		13850	5800	14600	5400	750	-400	5,14	-7,41
ПОВНА СОБІВАРТІСТЬ		116316,7	41358	109083,9	32930	-7232,8	-8428	-6,63	-25,59

* від рубок головного користування

† від рубок головного користування

‡ від рубок головного користування

§ від рубок головного користування

Однією з вагомих причин зниження “Витрати на соціальні заходи” може бути не бажання підприємства відображати реальний стан справ його діяльності, тобто приховування збитковості. Досліджуючи стан статті “виробнича собівартість” - спостерігаємо аналогічну тенденцію. В 2019 р. в порівнянні з 2018 р. відбулось зменшення виробничої собівартості на 17095, що відповідає 15,77 %. Таке скорочення можливе за рахунок скорочення основних витрат таких як: витрати на оплату праці, матеріальні витрати, адміністративні витрати та інші.

Аналізуючи адміністративні витрати в 2019 р. спостерігаємо зменшення на 0,43% що відповідає 28,8. Слід за адміністративними витратами зменшились витрати на збут.

Таким чином, витрати на збут в 2019 р. зменшились на 603,2, що відповідає 3,63 %. Витрати на збут скоротились в результаті скорочення витрат на оплату праці та витрат на соціальні заходи.

В результаті, проаналізувавши динаміку лісогосподарської продукції ДП «Словечанське лісове господарство» було відмічено, що майже всі статті витрат зазнали значного скорочення. Таке скорочення зумовлено необхідністю знизити собівартість готової продукції. Таким чином, повна собівартість в 2019 р. зменшилась на 17727, що відповідає 13,46 %. Такі заходи можуть допомогти підприємству лідирувати серед аналогічних підприємств - конкурентів.

Дослідження показників динаміки заготівлі лісогосподарської продукції ДП «Радомишльське лісо-мисливське господарство» за 2018-2019 рр. відображає найбільш важливі показники та зміни їх зміни. Дослідження статті „Матеріальні витрати,» всього в 2019 р. порівняно з 2018 р. абсолютний приріст склав 4711,6 або 17,86 %. Рентна плата збільшилась на 5054, що є 41,09 % в 2019 р. Зміни розміру рентної плати можуть бути пов'язані зі змінами в Податковому кодексі, що стосуються збільшення ставок рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів в 2019 р. Стаття матеріали в 2019 р. в порівнянні з 2018 р. зменшилась на 342,4 або на 2,43 %.

Витрати на оплату праці є невід'ємною складовою формування собівартості продукції. Дослідження статті “ Витрати на оплату праці ” виявили, що в 2019 р. в порівнянні з попереднім роком сума витрат знизилась на 96,2 що відповідає 10,4 %. В тому числі, витрати на основну заробітну плату знизилась на 40,4 грн. (6,24 %), на додаткову знизилась на 55,8 грн (20,11 %).

Таким чином, зменшення витрат на оплату праці свідчить про те, що на підприємстві ДП «Радомишльське лісо-мисливське господарство» відбулось скорочення, що призвело до змін в інших статтях витрат.

Аналізуючи статтю “Витрати на соціальні заходи” спостерігаємо скорочення в 2019 році в порівнянні з 2018 роком на 21,2 (10,43%).

Досліджуючи статтю “інші витрати”, виявили, що у % значенні найбільшого скорочення зазнали: загальновиробничі витрати 2844,8 (18,70)% та витрати на перевезення деревини, включаючи навантаження та розвантаження, зменшення відбулось на 2782,8 (33,09%).

Однією з вагомих причин зниження “ Витрати на соціальні заходи ” може бути не бажання підприємства відображати реальний стан справ його діяльності, тобто приховування збитковості. Досліджуючи стан статті “ виробнича собівартість” - спостерігаємо аналогічну тенденцію. В 2019 році в порівнянні з 2018 роком відбулось зменшення виробничої собівартості на 3973, що відповідає 5,87%. Таке скорочення можливе за рахунок скорочення всіх інших скорочень статей витрат.

Аналізуючи статтю адміністративних витрати в 2019 році спостерігаємо тенденцію до збільшення на 9 що відповідає 1,44%. Слід за адміністративними витратами зменшились витрати на збут в 2019 році зменшились на 5824, що відповідає 319,30%. Витрати на збут скоротились в результаті скорочення витрат на оплату праці та витрат на соціальні заходи. Таке скорочення витрат на збут можливо за рахунок скорочення обсягів реалізованої продукції.

В результаті, проаналізувавши динаміку лісогосподарської продукції ДП «Радомишльське лісо-мисливське господарство» було відмічено, що майже всі статті витрат зазнали значного скорочення. Таке скорочення всіх статей витрат можливе, якщо підприємство скорочує обсяги своєї діяльності або зменшує обсяги своєї виробничої потужності.

В процесі дослідження важливо було визначити показники динаміки заготівлі лісогосподарської продукції ДП «Новоград-волинське дослідне лісо-мисливське господарство» за 2018-2019рр.

Дослідження статті „Матеріальні витрати,, всього в 2019 році порівняно з 2018 роком абсолютний приріст склав 6266,6 або 19,99%. Рентна плата збільшилась на 1165,3 що є 10,46% в 2019 році. Зміни розміру рентної плати можуть бути пов'язані зі змінами в Податковому кодексі, що стосуються збільшення ставок рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів в 2019 році.

Стаття матеріали в 2019 році в порівнянні з 2018 роком збільшилась на 4369,6 або на 28,33%, що свідчить про нарощування виробничої

потужності. Так як витрати на оплату праці є невід'ємною складовою формування собівартості продукції. Дослідження статті “ Витрати на оплату праці ” виявили, що в 2019 році в порівнянні з попереднім роком сума витрат знизилась на 279, що відповідає 8,04%. В тому числі, витрати на основну заробітну плату збільшились на 290 (9,57%), водночас на додаткову знизилась на 569 (129,02%), що призвело до загального збільшення витрат на оплату праці.

Таким чином, зменшення витрат на оплату праці свідчить про те, що на підприємстві ДП «Новоград-волинське дослідне лісо-мисливське господарство» відбулось скорочення, що призвело до змін в інших статтях витрат тим самим “ Витрати на соціальні заходи ” спостерігаємо збільшення в 2019 році в порівнянні з 2018 роком на 15,6 (2,04%).

Амортизація та витрати на утримання і експлуатацію обладнання в 2019 році знизилась на 7238,5 або на 166,47%.

Досліджуючи статтю “ інші витрати ” виявили, що всі статті витрат зазнали скорочення: загальновиробничі витрати зменшились на 3831,7 (25,08)% та витрати на перевезення деревини, включаючи навантаження та розвантаження, зменшення відбулось на 1159,8 (5,31%) та витрати на лісогосподарські роботи і послуги, виконані за власні кошти знизилась на 1856 або на 17,29%.

Досліджуючи стан статті “ виробнича собівартість ” - спостерігаємо аналогічну тенденцію. В 2019 році в порівнянні з 2018 роком відбулось зменшення виробничої собівартості на 8082,8, що відповідає 9,21%. Таке скорочення можливе за рахунок скорочення всіх інших скорочень статей витрат підприємства.

Аналізуючи статтю адміністративних витрати в 2019 році спостерігаємо тенденцію до збільшення на 100 що відповідає 1,49%. Слід за адміністративними витратами збільшились витрати на збут в 2019 році збільшились на 750, що відповідає 5,14%. Витрати на збут збільшились в результаті скорочення витрат на оплату праці та витрат на соціальні заходи. Таке скорочення витрат на збут можливо за рахунок скорочення обсягів реалізованої продукції збільшення обсягів витрат на матеріали та основну заробітну плату, що свідчить про збільшення обсягів діяльності підприємства.

В результаті, проаналізувавши динаміку лісогосподарської продукції ДП «Новоград-волинське дослідне лісо-мисливське господарство» було відмічено, що окремі статті витрат збільшились задля збільшення обсягів діяльності підприємство. Такі дії зумовлені необхідністю конкурентної боротьби на ринку лісогосподарської продукції.

Так як і в попередніх підприємствах важливо дослідити структуру заготівлі лісогосподарської продукції ДП «Новоград-волинське дослідне лісо-мисливське господарство» в розрізі (виробнича собівартість). В ході аналізу було визначено, що питома вага (всього) матеріальних витрат в 2019 році порівняно з 2018 роком збільшилась на 9,55.

Питома вага витрат на оплату праці в 2019 році збільшилась на 0,04 отже, в складі виробничої собівартості частка виплат на оплату праці в порівнянні з попереднім періодом збільшилась, що є хоч і не значною, проте позитивною динамікою.

Висновки. Отже, розробка методологічних положень економічного аналізу собівартості лісогосподарської продукції відбувалася з одночасним процесом апробації. Це дало можливість в постійному коригуванні сукупності аналітичних процедур для розробки комплексного підходу до економічного аналізу лісогосподарської продукції. Дослідження було здійснено на прикладі лісогосподарських підприємств Житомирської області: ДП «Ємільчинське лісове господарство», ДП «Словечанський лісове господарство», ДП «Радомишльське лісомисливське господарство», ДП «Новоград-Волинське дослідне лісомисливське господарство». Проаналізовані дані дозволили визначити, що виробнича собівартість на лісогосподарську продукцію аналізованих підприємств зазнала значних змін. Такі зміни дозволяють підприємствам залишатись прибутковими за рахунок зниження основних витрат, пов'язаних з виробництвом та реалізацією товару. Такі зміни не впливають на якісні та кількісні показники самого товару.

Бібліографічний список.

1. Антоненко І.Я. Еколого-економічна оцінка ефективності використання і охорони лісових ресурсів: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.08.01; НАН України. Рада по вивченню продукт. сил України. К., 2001. 19 с.
2. Богатова Е.Ю. Экономическая эффективность лесных отношений в области лесопользования (на примере Новгородской области). URL: http://spbftu.ru/site/upload/200910051240_bogatova.pdf
3. Бойко Я.М. Механізми розвитку лісового господарства регіону (на прикладі Закарпатської області): автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05; Ужгород. нац. ун-т. Ужгород, 2010. 21 с.
4. Дейнека А.М. Методологія управління лісовим господарством на еколого-економічних засадах: автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.00.06; Нац. лісотехн. ун-т України. Л., 2010. 37 с

5. Дзюбенко О.М. Економічний аналіз фінансового потенціалу лісогосподарських підприємств : дис. ... канд. екон. наук. спец. 08.00.09. Житомир. 2018. 240 с.

6. Лисичко А.М. Економічний аналіз лісогосподарської діяльності: дис. ... канд. екон. наук спец. 08.00.09. Житомир, 2018. 246 с.

7. Тарасова, Т. О., Черчата, А. О., Ставерська, Т. О. (2019). Обліково-аналітичне забезпечення ризик-менеджменту в умовах сталого розвитку підприємства. *Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу*, 2(20), 142-153. DOI: 10.31471/2409-0948-2019-2(20)-142-153

8. Cherchata, A., Popovychenko, I., Andrusiv, U., Simkiv, L., Kliukha, O & Horai, O. (2020). A methodology for analysis and assessment of business processes of Ukrainian enterprises. *Management Science Letters*, 10(3), 631-640. doi: 10.5267/j.msl.2019.9.016.

9. Andrusiv, U., Kinash, I., Cherchata, A., Polyanska, A., Dzoba, O., Tarasova, T & Lysak, H. (2020). Experience and prospects of innovation development venture capital financing. *Management Science Letters*, 10(4), 781-788. doi: [10.5267/j.msl.2019.10.019](https://doi.org/10.5267/j.msl.2019.10.019)

10. Тарасова Т.О., Черчата А.О. Соціально-перетворюючі інвестиції як механізм консолідації фінансових ресурсів державного та приватного секторів *Розвиток харчових виробництв, ресторанного та готельного господарств і торгівлі: проблеми, перспективи, ефективність* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 14 травня 2020 р. Харків : ХДУХТ, 2020. С. 67–68. URL: http://elib.hduht.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5472/1/tk2_14.05.20.pdf

References.

1. Antonenko I.Ja. Ekologho-ekonomichna ocinka efektyvnosti vykorystannja i okhorony lisovykh resursiv: Avtoref. dys... kand. ekon. nauk: 08.08.01; NAN Ukrainy. Rada po vuvchennju produkt. syl Ukrainy. K., 2001. 19 s. [in Ukrainian]

2. Bogatova E.YU. Ekonomicheskaya effektivnost' lesnyh otnoshenij v oblasti lesopol'zovaniya (na primere Novgorodskoj oblasti). URL: http://spbftu.ru/site/upload/200910051240_bogatova.pdf [in Russian]

3. Bojko Ja.M. Mekhanizmy rozvytku lisovogho ghospodarstva reghionu (na prykladi Zakarpatskoho oblasti): avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.05; Uzhghorod. nac. un-t. Uzhghorod, 2010. 21 s. [in Ukrainian]

4. Dejneka A.M. Metodologhija upravlinnja lisovym ghospodarstvom na ekologho-ekonomichnykh zasadakh: avtoref. dys... d-ra ekon. nauk: 08.00.06; Nac. lisotekhn. un-t Ukrainy. L., 2010. 37 s. [in Ukrainian]

5. Dzjubenko O.M. Ekonomichnyj analiz finansovogho potencialu lisogospodarsjkykh pidprijemstv : dys. ... kand. ekon. nauk. spec. 08.00.09. Zhytomyr. 2018. 240 s. [in Ukrainian]

6. Lysychko A.M. Ekonomichnyj analiz lisogospodarsjkoji dijalnosti: dys. ... kand. ekon. nauk spec. 08.00.09. Zhytomyr, 2018. 246 s. [in Ukrainian]

7. Tarasova, T. O., Cherchata, A. O., Staverska, T. O. (2019), “Oblikovo-analitychne zabezpechennia ryzyk-menedzhmentu v umovakh staloho rozvytku pidprijemstva” [Accounting-analytical provision of risk-management in the sustainable development of companies]. *Naukovyi visnyk Ivano-Frankivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu nafty i hazu*, 2(20), 142-153. DOI: 10.31471/2409-0948-2019-2(20)-142-153

8. Cherchata, A., Popovychenko, I., Andrusiv, U., Simkiv, L., Kliukha, O & Horai, O. (2020). A methodology for analysis and assessment of business processes of Ukrainian enterprises. *Management Science Letters*, 10(3), 631-640. doi: 10.5267/j.msl.2019.9.016.

9. Andrusiv, U., Kinash, I., Cherchata, A., Polyanska, A., Dzoba, O., Tarasova, T & Lysak, H. (2020). Experience and prospects of innovation development venture capital financing. *Management Science Letters*, 10(4), 781-788. doi: [10.5267/j.msl.2019.10.019](https://doi.org/10.5267/j.msl.2019.10.019)

10. Tarasova T.O., Cherchata A.O. (2020) Social`no-peretvoryuyuchi investy`ciyi yak mexanizm konsolidaciyi finansovy`x resursiv derzhavnogo ta pry`vatnogo sektoriv [Socially transformative investments as a mechanism for consolidating financial resources of the public and private sectors]. Proceedings of the Rozvy`tok xarchovy`x vy`robny`cztv, restorannogo ta gotel`nogo gospodarstv i torgivli: problemy`, perspekty`vy`, efekty`vnist`: Mizhnarodna naukovo-prakty`chna konferenciya (Ukraine, Xarkiv, 14 travnya, 2020) (eds. O. I. Cherevko ta in.), Xarkiv: XDUXT, pp. 67–68.

Дзюбенко А.М., Мельник И.М., Хрусталева Я.В. Оценка эффективности управления затратами предприятий лесного комплекса Житомирской области. В статье осуществлена полная оценка себестоимости лесохозяйственной продукции по следующим этапам, которые предусматривают совокупность аналитических процедур: анализ показателей динамики и структуры лесохозяйственной продукции, коэффициентный анализ себестоимости лесохозяйственной продукции, экономический анализ себестоимости единицы продукции лесозаготовки, формирование факторных моделей полной и производственной себестоимости лесозаготовки. Представлена модель комплексной методики экономического анализа себестоимости лесохозяйственной

продукции предприятия. Исследование было осуществлено на примере лесохозяйственных предприятий Житомирской области ГП «Емильчинском лесное хозяйство», ГП "Словечанский лесное хозяйство", ГП "Радомышльское лесохозяйственное хозяйство», ГП «Новоград-Волыньское опытное лесохозяйственное хозяйство». Проанализированы показатели динамики и структуры себестоимости лесохозяйственной продукции. Рассчитаны показатели динамики и структуры заготовки лесохозяйственной продукции анализируемых предприятий.

Ключевые слова: затраты, предприятие, лесохозяйственной продукции, методика, экономический анализ, показатель, управление.

Dzyubenko O., Melnyk I., Khrustalova Ya. Estimation of efficiency of management of expenses of the enterprises of a forestry complex of the Zhytomyr region. The article provides a full assessment of the cost of forestry products at the following stages, which provide a set of analytical procedures: analysis of dynamics and structure of forestry products, coefficient analysis of the cost of forestry products, economic analysis of unit cost of logging, factorial models. The model of the complex technique of the economic analysis of prime cost of forestry production of the enterprise is presented. It is proved that the calculation of the cost of forestry products should take into account the following elements that determine the industry specifics: material costs, including rent, materials and fuels and energy for technological purposes; labor costs taking into account the basic and additional wages of employees of the main production; costs of social activities; depreciation and costs for maintenance and operation of equipment; other costs, including: general production (shop) costs, costs of forestry works and services performed at their own expense, the cost of transporting timber, including loading and unloading. The research was carried out on the example of forestry enterprises of Zhytomyr region: SE "Yemilchyn Forestry", SE "Slovechansky Forestry", SE "Radomyshl Forestry", SE "Novograd-Volyn Experimental Forestry". Indicators of dynamics and structure of prime cost of forestry products are analyzed. Indicators of dynamics and structure of harvesting of forestry products of the analyzed enterprises are calculated. It is determined that the production cost of forestry products has undergone significant changes that allow companies to remain profitable by reducing the main costs associated with the production and sale of goods.

Key words: costs, enterprise, forestry products, methods, economic analysis, indicator, management

Стаття надійшла до редакції: 10.11.2020 р.